

Біорізноманіття та його збереження

фітопатогенну бактерію *Pantoea agglomerans*.

Література

1. *Діагностика* фітопатогенних бактерій: методичні рекомендації, під. ред. Патики В. П. – Київ, 2014. – 26 с.
2. *Иванова О.В.* Бактериальные заболевания лука и чеснока в Республике Молдова и разработка схемы отбора устойчивых к ним форм: автореф. дис. канд. биол. наук./ Иванова О.В.; с-х. Акад - Москва, 2001. - 16 с.
3. *Фітопатогенні* бактерії. Бактеріальні хвороби рослин. / [Гвоздяк Р.І., Пасічник Л.А., Яковлева Л.М., Мороз С.М., Литвинчук О.О., Житкевич Н.В., Ходос С.Ф., Буценко Л.М., Данкевич Л.А., Гриник І.В., Патики В.П.] під. ред. Патики В.П. – Київ: ТОВ «Науково-виробниче підприємство Інтерсервіс», 2011. – 442 с.
4. *Шкалик В.А.* Защита растений / Шкалик В.А. под. ред. А.А. Белоусова, Н.А. Фролова. – Москва: Колос, 2004. – 205с.
5. *Roumagnac P.,* Spatial and Temporal Analyses of Bacterial Blight of Onion Caused by *Xanthomonas axonopodis* pv. *allii* / Roumagnac P., Pruvost O., Chiroleu F. and Hughes G./ Ecology and Epidemiology Vol. 94 (2004), Number 2, 138-146 p.

УДК 565.78

БРАЖНИКИ (*SHINGIDAE*) ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА "МЕДОБОРИ"

Капелюх Я.І.

Природний заповідник "Медобори"

E-mail: medobory@gus.tr.ukr.tel.net

Родина бражники об'єднує велику групу оригінальних і своєрідних, переважно присмеркових та нічних, метеликів. До них належать найбільші метелики місцевої фауни, які досягають до 130 мм у розмаху крил. Сильні крила роблять їх найкращими літунами серед лускокрилих – можуть розганятися до 140 км/год та виконувати фігури пілотажу, що дозволяє зависати на довгий

Біорізноманіття та його збереження

час над квітами. Вони здатні й до міграцій більше як на 2 тис. км.

Гусениць бражників легко впізнати за досить масивними розмірами та за наявністю, майже у всіх видів, на задньому кінці тіла характерного виросту у вигляді "рога".

Вивчення видового складу бражників заповідної території проводилось із 1999 та інтенсивно з 2015 рр. Метеликів збирали під час польових досліджень. Окремі екземпляри виводились із гусениць у спеціальних садках. На цей час виявлено 13 видів.

Бражник очковий (*Smerinthus ocellata* L.) У колекції 1 екземпляр. Рідко зустрічається в розріджених лісах. Гусениці зелені з косими жовтими смужками. Живляться листям верб, тополі, яблуні, груші. Заляльковуються у верхньому шарі ґрунту де й зимують. За рік буває 1-2 покоління. Метелики не живляться. В спокої верхні сірі крила прикривають нижні, а при небезпеці вони різко піднімаються, відкриваючи великі кольорові круглі плями, що робить метелика дуже подібним до голови сови, це й відлякує ворогів.

Бражник тополевий (*Laothoe populi* L.). У колекції 2 екземпляри. Часто зустрічається на території заповідника де є дерева тополі, верби, осики. Гусениці зелені з світлими косими смужками. Заляльковуються у верхньому шарі ґрунту. В рік - 1-2 покоління. Метелики є нічними, не живляться. В спокої верхні сірі крила прикривають нижні і метелик подібний до старих листків тополі.

Бражник березковий (*Argius convolvuli* L.) У колекції 2 екземпляри. Звичайний вид території заповідника у місцях із зростанням березки польової. Зустрічаються дві кольорові форми гусениць: коричнева і зелена. Заляльковуються у верхньому шарі ґрунту. За рік - 2-3 покоління. Метелики мають хоботок довжиною до 130 мм, харчуються нектаром квітів лійкоподібної форми. Можливі міграції на досить далекі відстані.

Бражник бузковий (*Sphinx ligustri* L.) У колекції 5 екземплярів. Звичайний вид території заповідника. Гусениці зелені з косими біло-фіолетовими смугами, багатоїдні (*Oleaceae*, *Rosaceae*, *Caprifoliaceae*, *Ericaceae*, *Lamiaceae*). Заляльковуються у верхньому шарі ґрунту. За рік - 1-2 покоління. Метелики активні вночі.

Біорізноманіття та його збереження

Бражник молочайний (*Hyles euphorbiae* L.) У колекції 2 екземпляри. Чисельний вид відкритих біотопів з заростями молочаїв. Гусениці накопичують в собі їдкі речовини і стають для птахів неїстівними через що дуже яскраві. Заляльковуються у верхньому шарі ґрунту. За рік - 1-2 покоління. Метелики активні вночі з травня по серпень.

Бражник винний малий (*Deilephila porcellus* L.) У колекції 3 екземпляри. Досить часто зустрічається на відкритих біотопах. Гусениці живляться підмаренниками. На 4-5 сегменті є візерунчасті плями у вигляді очей, що мають захисну функцію для них. Заляльковуються у верхньому шарі ґрунту. За рік буває 1-2 покоління. Метелики активні з травня по серпень, харчуються нектаром квітів.

Бражник винний середній (*Deilephila elpenor* L.) У колекції 3 екземпляри Як і попередній вид фіксується на відкритих біотопах заповідника. За екологією він також дуже подібний до попереднього, однак чисельність є значно вищою.

Бражник липовий (*Mimas tiliae* L.) поширений у заповіднику у старих лісових насадженнях. У колекції 2 екземпляри. Гусениці яскраво-зелені з косими світлими лініями. Заляльковується у верхньому шарі ґрунту. Метелики активні вночі з травня по серпень.

Бражник мертва голова (*Acherontia atropos* L.) один з найбільших та найоригінальніших метеликів фауни заповідника. У колекції 3 екземпляри. Гусениці живляться рослинами пасльонових і тому, через використання на картоплі інсектицидів, є найбільш zagrożені. Заляльковуються гусениці у верхньому шарі ґрунту де й зимують. Промерзання ґрунту для них є смертельним. Імаго здатні до далеких міграцій внаслідок чого поновлюються їх популяції у північних широтах. Метелик знаходиться у Червоній книзі України.

Бражник сосновий (*Hyloicus pinastri* L.). У колекції 4 екземпляри. Звичайний вид в місцях зростання соснових насаджень. Гусениці зелені з поздовжніми паралельними смугами, живляться хвоєю, заляльковуються у гранті. Метелики активні вночі. Через малу чисельність не є шкідниками.

Бражник підмаренниковий (*Celerio galii* Rott) У колекції 5

Біорізноманіття та його збереження

екземплярів. Дуже подібний до б. молочайного. Поширений на відкритих біоценозах. Гусениці темно-коричневі з двома рядами світло-жовтих плям. Живляться підмаренниками. Заляльковуються у верхньому шарі ґрунту. В рік одне покоління. Метелики активні у присмерковий та нічний час.

Долбіна елегантна (*Dolbina elegans* A. Bang-Haas). У колекції 1 екземпляр. Новий для України вид бражників. Вперше виявлений у с. Яськи Одеської обл. в 1990 р. Нами виявлений 30.07 2016 р. у с. Кренцилів - на світлову пастку.

Бражник-язикан (*Macroglossum stellatarum* L.). Один з найбільш поширених видів. Добре помітний завдяки денній та присмерковій активності і зависанню над квітами при зборі нектару. Гусениці живуть на підмаренниках. Заляльковуються у верхньому шарі ґрунту. В рік переважно 2-3 покоління. Відмічене також зимування метеликів.

УДК 598.25(477.64)

ГУСЕПОДІБНІ (*ANSERIFORMES*) В ОКОЛИЦЯХ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА "МЕДОБОРИ"

Капустинський А.І.

Природний заповідник "Медобори"

E-mail: medobory@gus.tr.ukr.tel.net

Природний заповідник "Медобори" утворений у 1990 р. у центральній частині Товтрового пасма. Його площа - 9454 га. За походженням Товтри, або "Медобори" – залишок давнього підводного рифу. Сьогодні це смуга вузьких горбистих кряжів, ізольованих горбів та гребенів, що піднімаються на 80-100 м над оточуючими рівнинами. Їх абсолютні висоти сягають 350-400 метрів над рівнем моря. Територію та околиці заповідника, з великою кількістю штучних водойм, перетинають міграційні шляхи багатьох водно-болотних видів, переважна більшість з яких зафіксовані у заповіднику як весняно-осінні мігранти, пролітні та залітні види.

Умови для існування водно-болотних видів птахів у заповіднику майже відсутні, оскільки в межах заповідника є